

**Приватний вищий навчальний заклад
«Медико-Природничий Університет»**

м. Миколаїв

СИЛАБУС

Навчальна дисципліна	Психофізіологія
Освітньо-професійна програма	Психологія
Освітньо-професійний ступінь	бакалавр
Спеціальність	053 Психологія
Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
Статус дисципліни	Обов'язкова
Форма навчання	Очна
Рік навчання/семестр	II рік, семестр 3
Кількість кредитів ECTS/ Обсяг	Кредитів 6 усього годин 180 лекції 36 семінарські 36 самостійна робота 108
Викладач ПП	Хоржевська І.М.
Е-mail, контактний телефон викладача	
Посилання на сайт	
Консультації	За графіком впродовж навчального року
Анотація до курсу	Психофізіологія Надає знання, що стосуються психофізіологічних особливостей, властивостей і здібностей людини, перебіг психофізіологічних змін в організмі на різних етапах онтогенезу, вікових особливостей функціонування нервової системи та прикладних аспектів психогігієни, сприяти осмисленню ними визначених проблем психофізіології та шляхів профілактичної роботи психолога. Предмет вивчення навчальної дисципліни «Психофізіологія»: психофізіологічні механізми життєдіяльності, поведінки, розвитку, навчання та праці людини
Мета та завдання курсу	Метою вивчення дисципліни є розкрити фізіологічні основи психічних явищ; дослідити поведінку при різних експериментальних впливах на фізіологічні процеси, з'ясувати співвідношення між психікою та нейрофізіологічними процесами мозку; вивчення об'єктивно реєстраційних порушень фізіологічних функцій, які зумовлюють психічні процеси сприймання, запам'ятовування, мислення, емоцій тощо. Завдання курсу: - ознайомлення з методами дослідження в

	психофізіології; - ознайомлення з передачею і переробкою сенсорних сигналів; - охарактеризувати проблему уваги у психофізіології; - визначити філогенетичні рівні біологічної пам'яті; - дати характеристику біологічно- і соціально-значущим стимулам як джерелам емоцій; - дослідження експресії обличчя як засобу невербального спілкування; - ознайомитися з кодуванням і декодуванням експресії обличчя; - ознайомлення з психологічними і біологічними теоріями навчання, фіксацією етапів навчання у вигляді елементів досліду; - дати характеристику теорії свідомості; свідомість і пам'ять; - свідомість і міжпівкулева асиметрія мозку. складають основу майбутньої професійної діяльності.
Програмні результати навчання	
У результаті вивчення навчальної дисципліни «Психофізіологія» у здобувача освіти будуть сформовані наступні компетентності: Загальні компетентності: Загальні: - здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; - знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності; - здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.; - здатність бути критичним і самокритичним; - здатність приймати обґрунтовані рішення; - здатність до формування навичок міжособистісної взаємодії; - здатність використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. Фахові: - здатність розуміти передачу і переробку сенсорних сигналів; - здатність до визначення механізмів переробки інформації в сенсорних системах; - здатність до встановлення факторів виникнення емоцій; - здатність до встановлення індивідуальних відмінностей і емоційних станів; - здатність до розуміння нейроанатомія емоцій; - здатність до визначення структури процесу мислення; - здатність до диференціації статевих відмінностей і інтелектуальних функцій; - здатність до діагностики механізму творчої діяльності; - здатність до визначення станів свідомості і модулюючих систем мозку. - здатність діагностувати тип нервової системи; - здатність оцінювати працездатність головного мозку; - здатність визначати рухливість нервових процесів під час групового обстеження; - здатність вивчати співвідношення першої і другої сигнальної системи; - здатність визначати поріг слухової чутливості та функціональний стан зорового аналізатора; - здатність визначати об'єм сприйняття та зорового сприйняття; - здатність оцінювати працездатність людини при виконанні роботи, яка потребує уваги; - здатність досліджувати різні види пам'яті; - здатність визначати риси характеру і темпераменту; - здатність оцінювати логічне мислення за методикою «відшукування аналогій»;	

- здатність визначати активність вербального і наочно-образного мислення;
- здатність досліджувати мислення і мовлення за спрямованим асоціативним експериментом;
- здатність досліджувати екстраверсію / інтроверсію і нейротизм.

Згідно з вимогами освітньої програми студенти повинні:

знати:

- методологічні і практичні принципи визначення закономірностей формування функціональних станів організму;
- участі різних відділів нервової системи і фізіологічних систем організму у формуванні і регуляції як функціональних станів при різних формах діяльності, а також у різноманітних ситуаціях.

вміти:

- підібрати адекватні експериментальні методики для визначення психофізіологічних властивостей, здібностей;
- уміти визначити за фізіологічними показниками ступінь функціональної напруженості стану організму тощо;
- сформулювати мету і завдання дослідження рухомості нервових процесів і їх урівноваженості;
- вивчити сучасні уявлення про механізми формування поведінкового акту; дослідити стан фізіологічних функцій, процесів і станів людини; здійснити аналіз отриманих результатів дослідження;
- сформулювати висновки та скласти відповідний протокол.

Зміст курсу

№ з/п	ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ	Кількість годин
1	Тема 1. Предмет та принципи психофізіологічних досліджень.	2
2	Тема 2. Історія становлення психофізіології. основні джерела психофізіології.	2
3	Тема 3. Нервова система: основні поняття та принципи.	4
4	Тема 4. Сучасні методи дослідження в психофізіології	2
5	Тема 5. Сприйняття, кодування і переробка інформації в нервовій системі.	2
6	Тема 6. Увага, її психофізіологічний механізм.	2
7	Тема 7. Психофізіологія пам'яті.	2
8	Тема 8. Психофізіологія емоцій.	2
9	Тема 9. Мислення і мова.	2
10	Тема 10. Психофізіологія свідомості.	2
11	Тема 11. Сон та сновидіння.	2
12	Тема 12. Психофізіологія поведінки.	4
13	Тема 13. Статеві відмінності психофізіологічних функцій.	4
14	Тема 14. Функціональна асиметрія півкуль великого мозку.	4
	Усього:	36
№ з/п	ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	Кількість годин
1	Тема 1. Предмет та принципи психофізіологічних досліджень.	2
2	Тема 2. Історія становлення психофізіології. основні джерела психофізіології.	2
3	Тема 3. Нервова система: основні поняття та принципи.	4
4	Тема 4. Сучасні методи дослідження в психофізіології	2
5	Тема 5. Сприйняття, кодування і переробка інформації в нервовій системі.	2
6	Тема 6. Увага, її психофізіологічний механізм.	2
7	Тема 7. Психофізіологія пам'яті.	2
8	Тема 8. Психофізіологія емоцій.	2
9	Тема 9. Мислення і мова.	2
10	Тема 10. Психофізіологія свідомості.	2
11	Тема 11. Сон та сновидіння.	2

12	Тема 12. Психофізіологія поведінки.	4
13	Тема 13. Статеві відмінності психофізіологічних функцій.	4
14	Тема 14. Функціональна асиметрія півкуль великого мозку.	4
	Усього:	36
№ з/п	ТЕМИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	Кількість годин
1	Тема 1. Предмет та принципи психофізіологічних досліджень.	6
2	Тема 2. Історія становлення психофізіології. основні джерела психофізіології.	6
3	Тема 3. Нервова система: основні поняття та принципи.	8
4	Тема 4. Сучасні методи дослідження в психофізіології	8
5	Тема 5. Сприйняття, кодування і переробка інформації в нервовій системі.	8
6	Тема 6. Увага, її психофізіологічний механізм.	8
7	Тема 7. Психофізіологія пам'яті.	8
8	Тема 8. Психофізіологія емоцій.	8
9	Тема 9. Мислення і мова.	6
10	Тема 10. Психофізіологія свідомості.	6
11	Тема 11. Сон та сновидіння.	6
12	Тема 12. Психофізіологія поведінки.	10
13	Тема 13. Статеві відмінності психофізіологічних функцій.	10
14	Тема 14. Функціональна асиметрія півкуль великого мозку.	10
	Усього:	108

Пререквізити	Вивчення психофізіології базується на знаннях, отриманих студентами при вивченні дисциплін: фізіологія та анатомія та еволюція нервової системи
Кореквізити	загальна психологія, патопсихологія, експериментальна психологія, психодіагностика та ін.
Постреквізити	Післядипломне навчання та також закладає фундамент для подальшого засвоєння здобувачами знань та вмінь з циклу дисциплін професійної та практичної підготовки за освітнім ступенем магістр
Методи навчання	Для формувань умінь та навичок застосовуються такі методи навчання: - вербальні (лекція, пояснення, розповідь); - наочні (спостереження, ілюстрація, демонстрація); - самостійна позааудиторна (індивідуальна) робота здобувачів
Засоби діагностики	письмовий тестовий контроль - усне індивідуальне опитування - практичне завдання
Засоби контролю	поточний контроль, підсумковий контроль – (іспит)
Перелік питань до підсумкового контролю вивчення курсу	
1. Предмет психофізіології, її місце в системі наукового знання. 2. Місце психофізіології стресу в системі наук. 3. Розвиток орієнтовного рефлексу. 4. Аналітико-синтетична діяльність кори мозку. 5. Особливості психофізіології як міждисциплінарного наукового знання. 6. Завдання та принципи психофізіології. 7. Основні методологічні принципи рефлексорної теорії І. П. Павлова	

8. Умовні й безумовні рефлекси.
9. Розвиток безумовно-рефлекторної функції.
10. Принцип домінанти й значення домінанти в умовно-рефлекторної діяльності.
11. Історія становлення психофізіології. основні джерела психофізіології.
12. Зародження психофізіологічних знань.
13. Ідеї у період Середновіччя та Відродження.
14. Емпіричні психофізіологічні наробки XIX-XX століття.
15. Сучасні вітчизняні та зарубіжні психофізіологічні досягнення.
16. Будова і функції нейрона.
17. Властивості нервової системи.
18. Діяльність нервових центрів.
19. Будова і функції головного мозку.
20. Будова і функції ретикулярної формації.
21. Зони кори великого мозку.
22. Лімбічна система.
23. Показники діяльності серцево-судинної системи.
24. Пупілометрія.
25. Реєстрація імпульсної активності нервових клітин.
26. Електрокортикограма.
27. Електроенцефалографія.
28. Магнітоенцефалографія.
29. Метод магнітно-резонансної томографії.
30. Ядерна магнітна резонансна інтроскопія.
31. Психологія та психофізика сенсорних процесів.
32. Загальні питання рецепції.
33. Психофізіологічні аспекти відчуття.
34. Порогова психофізика Г. Фехнера.
35. Психофізика прямих (суб'єктивних) оцінок С. Стівенса.
36. Психофізична теорія знаходження сигналу (Дж. Светс, В. Таннер, Т. Бердсолл).
37. Психологія сприймання.
38. Психофізіологічні аспекти сприймання
39. Психофізіологічні аспекти сприймання.
40. Теорія неусвідомлюваних умовиводів.
41. Інформаційні процеси і їхні особливості в онтогенезі.
42. Загальні уявлення про вікову динаміку сприйняття.
43. Інформаційні процеси і їхні особливості в онтогенезі.
44. Психофізіологія уваги.
45. Увага: фізіологічний механізм, види, властивості.
46. Характеристика і види уваги.
47. Модулююча система мозку.
48. Субсистеми активації.
49. Стовбуро-таламо-кортикальна система.
50. Базальна холінегічна система.
51. Каудо-таламо-кортикальна система.
52. Гамма-коливанні і увага.
53. Пам'ять: фізіологічні механізми та види.
54. Концепція активної пам'яті.
55. Емоції. Вимір емоцій.
56. Розвиток базисних емоцій у ранньому онтогенезі.
57. Функції емоцій. Емоції у людини і експресія обличчя.
58. Кодування і декодування експресії обличчя.
59. Емоції і функціональна асиметрія мозку.

60. Індивідуальні відмінності та емоції.
61. Біохімічна специфіка центральних механізмів емоцій.
62. Мислення: психофізіологічний аспект.
63. Операції мислення. Розвиток мови.
64. Функції мови.
65. Асиметрія півкуль і мовлення.
66. Процес мислення.
67. Функціональна асиметрія мозку і особливості мислення.
68. Статеві відмінності та інтелектуальні функції.
69. Статеві відмінності та асиметрія.
70. Психофізіологія свідомості.
71. Теорії свідомості.
72. Свідомість (властивості та структура) і моделююча система мозку.
73. Сон - активний чи пасивний стан людини.
74. Древні та сучасні теорії сну.
75. Стадії повільного та швидкого сну.
76. Фізіологічні зміни під час сну.
77. Функційне значення сну.
78. Основні поняття психофізіології поведінки.
79. Статеві відмінності психофізіологічних функцій.
80. Статевий диморфізм нервової системи людини.
81. Статеві відмінності в функціонуванні мозку (статевий диєргізм).
82. Статеві відмінності в когнітивних процесах.
83. Функціональна асиметрія півкуль великого мозку.
84. Функції правої півкулі.
85. Функції лівої півкулі.
86. Особливості функціонування мозку у шульгів.
87. Причини функціональної асиметрії мозку.
88. Міжпівкульна взаємодія і метаконтроль.
89. Основні поняття психофізіології поведінки. еволюція пристосувальних поведінкових реакцій.
90. Складні форми умовнорефлекторної діяльності.

Політика курсу

Студент має право на отримання якісних освітніх послуг та безпечне освітнє середовище в умовах воєнного стану, надзвичайних ситуацій та надзвичайних станів, доступ до сучасної наукової та навчальної інформації, кваліфіковану консультативну допомогу під час вивчення дисципліни та опанування практичними навичками.

Загальна політика. Здобувач освіти зобов'язаний відвідувати всі заняття згідно розкладу, не спізнюватися. Дотримуватися етики поведінки. Працювати з навчальною літературою, з літературою на електронних носіях і в Інтернеті. При пропуску лекційних занять проводиться усна співбесіда за темою. Відпрацьовувати практичні заняття. Виконати індивідуальне завдання.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку.

Політика щодо академічної доброчесності. Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 20%. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування.

Політика оцінювання курсу

Оцінювання якості знань студентів, в умовах організації навчального процесу за кредитно-трансферною системою здійснюється шляхом поточного, модульного, підсумкового (семестрового) контролю за 100- бальною шкалою оцінювання, за шкалою ECTS та національною шкалою оцінювання.

Комплексна діагностика знань, умінь та навичок студентів з дисципліни здійснюється на основі результатів проведення поточного і підсумкового контролю знань (заліку).

Сучасна дидактика виділяє наступні методи контролю: методи усного контролю, методи письмового контролю, методи практичного контролю, дидактичні тести, спостереження, методи графічного контролю, методи програмованого і лабораторного контролю.

Відповідно до вимог регламенту навчального процесу для успішного засвоєння знань студентами та об'єктивного їх оцінювання здійснюється:

Під час вивчення дисципліни застосовується поточний, модульний та підсумковий контроль.

Поточний контроль проводиться для оцінювання рівня навчальних досягнень під час семінарських, практичних занять та якості виконання самостійної роботи та передбачає перевірку рівня засвоєння знань, умінь і навичок студентом з кожного окремого модуля навчальної дисципліни.

Поточний контроль – проведення семінарських занять, відпрацювання академічних заборгованостей.

Поточний контроль під час проведення семінарських занять передбачає перевірку рівня засвоєння знань, умінь і навичок студентом з кожного окремого навчального (змістового) модуля навчальної дисципліни та їх корекцію. Прозорість оцінювання рівня знань студентів забезпечується чіткими критеріями.

Модульний контроль – визначає якість виконаної студентом навчальної роботи з певного навчального (змістового) модуля та оцінюється за сукупними підсумками поточної успішності, включаючи виконану самостійну та модульну контрольну роботу.

Підсумковий контроль – виставляється як сума балів з усіх модулів навчальної дисципліни та обраховується, як правило, як середнє арифметичне складових модулів. По закінченню вивчення навчальної дисципліни студент складає екзамен.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів

Усний виступ та виконання письмового завдання, тестування. Загалом здобувач може отримати за даний блок – 60 балів. Критерії оцінювання:

Оцінка **“відмінно” А** ставиться за повну, глибоку, логічну відповідь, демонстрацію розуміння нормативного матеріалу та правильне його тлумачення, доказові висновки, правильне використання правової термінології та літератури.

Оцінка **“добре” В** ставиться в разі, коли виконання завдань відповідає зазначеним вимогам, але викладений матеріал недостатньо систематизований, не продемонстровано стійкі вміння у визначенні понять або у висновках і узагальненнях є окремі неточності.

Оцінка **“добре” С** ставиться в разі, коли виконання завдань в цілому відповідає зазначеним вимогам, але викладений матеріал не систематизований, не продемонстровано вміння у визначенні понять, у висновках і узагальненнях є суттєві неточності.

Оцінка **“задовільно” D** ставиться, коли студент виявляє розуміння основних положень тем варіанту, але спостерігається поверховість знань, визначення понять не чітке, недостатні вміння і аргументи, допущені помилки і неправильне тлумачення окремих норм права або ж правове завдання розв'язано лише частково.

Оцінка **“задовільно” E** ставиться, коли студент виявляє розуміння основних положень тем варіанту, але спостерігається поверховість знань, невміння визначити поняття, недостатні вміння і аргументи, допущені істотні помилки і неправильне тлумачення норм права, але виконання завдання задовольняє мінімальним критеріям.

Оцінка **“незадовільно” FХ** ставиться, якщо відповідь неправильна і свідчить про незнання основного матеріалу, грубі помилки у визначенні правових понять і розв'язанні завдань варіанту, невміння працювати з нормативними актами. Студент має право протягом двох тижнів повторно перескласти модульну контрольну роботу і отримати атестацію.

Оцінка **“незадовільно” F** ставиться, якщо відповідь неправильна і свідчить про незнання матеріалу, грубі помилки у визначенні правових понять і розв'язанні завдань варіанту, невміння працювати з нормативними актами. Крім того, оцінка “незадовільно” виставляється і студентам, які були відсутні на контрольному занятті з неповажних причин. Студент повинен пройти повторний курс навчання за цим модулем.

Загалом отримані бали сумуються, оцінювання знань здобувачів проводиться за національною

шкалою та шкалою ECTS таким чином:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Рекомендована література

Базова

1. Н.В. Коляда. Психофізіологія : конспект лекцій. - Суми : Сумський державний університет, 2022. – 264 с.
2. Лісовенко А.Ф., Бедан В.Б. Психофізіологія: практикум (для самостійної підготовки здобувачів вищої освіти факультету психології, політології та соціології). - Одеса: Фенікс, 2021. – 75 с.
3. Горго Ю. П. Психофізіологія (прикладні аспекти): Навч. Посіб. — К.: МАУП, 1999. — 124 с.
4. Горго Ю. П., Чайченко Г. М. Основи психофізіології: Навч. Посіб. — Херсон: Персей, 2002.— 248 с.
5. Слепович Е.С. Психологічна корекція відхилень в розвитку у дітей , 2021.
6. Макаруч, М. Ю., Куценко, Т. В., Кравченко В.І., Данилов С.А. Психофізіологія: навчальний посібник / М. Ю. Макаруч, Т. В. Куценко, В.І. Кравченко, С.А.Данилов – К. : ООО «Інтерсервіс», 2011. – 329 с.
7. Молдавська С. І. Нервова система і ваша професія. — К.: Наук. думка, 1974. — 110 с.
8. Корольчук М.С. Психофізіологія рухової діяльності. Електронний підручник. 400 с. <https://studentam.net.ua/content/category/24/322/86/>

Допоміжна

1. Філіппов М. М. Функціональна діагностика: Навч. посіб. для студ. ф-ту фіз. виховання. — К.: НТУУ “КПІ”, 2000. — 91 с.
2. Філіппов М. М. Психофізіологія людини: Навч. посіб. — К.: МАУП, 2003. — 158 с.
3. Шахлина Л. Г. Медико-біологічні основи спортивної тренівки жінок. — К.: Наук. думка, 2002. — 326 с.
4. Грицюк І.М. Психофізіологія: методичні матеріали для студентів спеціальності «Психологія» / І.М. Грицюк. — Луцьк . 62 с.